

Legionella i vården - förebyggande åtgärder och spolningsrutiner, vårdhygienisk riktlinje

Bakgrund

Legionella pneumophila är en bakterie som är vanligt förekommande i jord och i vattenansamlingar. I det allmänna kommunala vattenledningssystemet är förekomsten av legionellabakterier liten. Vattensystem i stora byggnadskomplex, som t. ex. hyreshus och sjukhus, är ofta koloniserade med legionellabakterier. Bakterierna förökar sig lättast i stillastående vatten och vid temperaturer mellan +20° C och +45° C.

Bakterien kan förorsaka lunginflammation. Ett väl underhållet varmvattensystem där man undviker stillastående vatten och om möjligt minimerar biofilmen vid användarpunkterna, minskar risken för legionellainfektioner.

Smittväg

Den vanligaste smittvägen är inandning av legionellaförorenat vatten i aerosolform t. ex. vid duschning. Överföring av legionellaförorenat vatten till de nedre luftvägarna kan även ske genom aspiration hos patienter med nedsatta hostreflexer, i samband med exempelvis andningsterapi och operativa ingrepp. Det kan också finnas risk för aspiration vid användning av magsonder, transesofagal ultraljudsteknik och bruk av is från otillräckligt rengjorda ismaskiner.

Inkubationstiden är 2–10 dygn, det vanligaste är dock 5–6 dygn. Smitta från person till person har inte observerats.

Aktionsvärde

Aktionsvärde för legionellahalt i vattenledningar saknas nationellt och internationellt p.g.a. att infektionsdosen varierar från person till person. Därför saknas indikation för generell provtagning av duschvatten. Däremot sker i övervakningssyfte provtagning av duschvatten regelbundet inom slutenvården i Region Örebro län i form av stickprovskontroller på utvalda duschar/tappställen på enheter som vårdar högriskpatienter. Vilka enheter det gäller beslutas av Vårdhygien.

I Region Örebro län är aktionsvärde <25 CFU/25 ml acceptabelt. Vid värden över 25 CFU/25 ml bör åtgärder sättas in. Åtgärder beslutas i samråd mellan fastighetsdriften och Vårdhygien.

Vattenkontroller

Fastighetsägaren har det övergripande ansvaret att hålla legionellahalterna i sjukhusets vattenledningar på en sådan nivå att ingen patient riskerar att smittas under vårdtiden. För att hålla halten legionellabakterier på en låg nivå i sjukhusbyggnader rekommenderar Boverket att varmvattentemperaturen ska vara lägst 60° C i varmvattenberedare. Vid samtliga tappställen i patientutrymmen ska varmvattentemperaturen vara minst 50° C efter en minuts genomspolning. Tappkallvatten ska kunna vara stillastående i 8 timmar utan att temperaturen överstiger 24° C. Montera bort tappställen som aldrig används och minimera antalet blindledningar.

Fastighetsägarens ansvar

Regionservice Fastighetsdrift ansvarar för regelbundna kontroller och dokumentation av vattnets temperatur och cirkulation i undercentraler och vid ändpunkter samt underhåll av vattenledningar. Regionservice Fastighetsdrift utreder och åtgärdar förekomst av problem omfattande vattenledningsnätet, t ex reparationer eller andra underhållsåtgärder som medfört stillastående vatten under en period, eller förändringar av vattentemperaturen.

Regionservice Fastighetsdrift ansvarar för att provtagning sker och vid värden över gränsvåer kontaktas Vårdhygien. Provtagning sker två gånger per år på enheter som vårdar högriskpatienter. Prov tas på duschvatten, både som ospolat och spolat vatten för att öka möjligheten att påvisa bakterierna. Termostaten på blandaren ställs in på medelvärme 38° C. Det ospolade provet tas direkt ur duschen, om möjligt på ett nattståndet vatten. Därefter får vattnet spola igenom 1 minut och sedan tas ett nytt prov. Provvolymen bör vara minst 500 ml.

Vårdhygiens ansvar

Vårdhygien ansvarar för bedömning av vilka enheter som vårdar högriskpatienter och där regelbunden provtagning bör ske. Vårdhygien beslutar i samråd med Regionservice Fastighetsdrift om åtgärder vid förhöjda värden.

Rekommendationer för patientvård

Alla enheter där patientvård bedrivs ska ha en rutin för spolning av tappställen och duschar. Ett ökat vattenflöde ger minskad legionellaväxt genom att man bibehåller önskad temperaturnivå och minskar förekomsten av stillastående vatten. Spolningen har också en viss påverkan på biofilmen och därmed bakteriens tillgång till näring.

Använd sterilt vatten till all utrustning avsedd för andningsvård.

Undvik förtäring av is från ismaskiner. Överväg mikrobiologisk legionelladiagnostik hos alla patienter med vårdrelaterad lunginflammation.

Spolningsrutiner

Regelbunden spolning

Spolning utförs av vårdpersonal eller städpersonal enligt överenskommelse. Upprätta en signeringslista för spolning och förvara den på ett för berörda personer känt ställe.

- Duschar som regelbundet nyttjas av patienter spolas en gång i veckan om inget annat överenskommit. Vid spolning ska vredet ställas in på 38° C. Spola i 3 minuter. Det behöver inte vara fullt flöde. Duschmunstycken bör inte läggas i avloppet vid spolning p.g.a. risk för kontaminering av bakterier därifrån. I de fall detta ändå sker ska man efter spolning desinfektera duschhuvud och slang med ytdesinfektion med rengörande verkan och hänga upp duschslangen.
- Finns bidéduschar eller andra slags duschar för patientbruk ska dessa också spolas en gång i veckan alternativt kopplas bort och hänga torrt när de inte används.
- Spol- och diskdesinfektorer som används mindre än en gång i veckan körs utan gods med ett standardprogram en gång/vecka.

Spolning vid tillfälliga avstängningar

I vårdlokaler (avdelning/enhet/salar) som hålls stängda i mer än en vecka, där vården har kvar nyttjandet och avser återuppta verksamhet, ansvarar enhetschef eller motsvarande för genomspolning av duschar samt tomkörning av spol- och diskdesinfektorer en gång i veckan under stängning.

Inför öppnande ska alla tappställen (duschar och kranar) spolas igenom innan man åter tar emot patienter. Vid spolning av varmvatten ska vredet vridas förbi skållningsskyddet till max på termostaten. Spola i 3 minuter. Spola därefter kallt vatten i 3 minuter. Spolning utförs av vårdpersonal eller städpersonal enligt överenskommelse.

Spolning vid långsiktiga avstängningar

Vid större tidskrävande ombyggnationer eller vid tomställning av lokaler/vårningsplan ansvarar Regionservice Fastighetsdrift för regelbunden genomspolning av tappställen och tomkörning av spol- och diskdesinfektorer.

Byte av duschslangar

På enheter som vårdar högriskpatienter ska duschslangar och duschmunstycken bytas en gång per år samt vid behov. På övriga avdelningar ska duschslangar och duschmunstycken bytas vartannat år samt vid behov. Regionservice Fastighetsdrift ansvarar för byte.

Spoldosor

Spoldosor plockas isär och rengörs invändigt en gång per år samt vid behov. Rengöring utförs av vårdpersonal eller städpersonal enligt överenskommelse.